

Presenting a model of ecotourism and sustainable tourism development with an emphasis on foreign exchange and economic development of Qeshm Island

Naser Rajabi¹ , Vahid Reza Mirabi² , Khosro Moradi Shahdadi³

1- PhD student, Department of Business Administration, Qeshm International Branch, Islamic Azad University, Qeshm, Iran

2- Department of Management, Faculty of Management, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

3- Assistant Professor, Department of Financial Management, Qeshm Branch, Islamic Azad University, Qeshm, Iran

Receive:

20 October 2023

Revise:

05 December 2023

Accept:

05 February 2024

Abstract

The purpose of the current research is to provide a model of ecotourism and sustainable tourism development with an emphasis on foreign exchange and economic development of Qeshm Island. The research method is applicable in terms of purpose, and mixed (qualitative-quantitative) in terms of its implementation. The statistical population in the qualitative section includes 19 experts, including managers and experts in the field of tourism, hoteliers, travel agencies, tours and ecotours; by means of the snowball sampling method, and in the quantitative section, it includes 244 employees of the Cultural Heritage Organization, handicrafts and tourism of Qeshm Free Zone. Data collection in the qualitative part was done using semi-structured interviews of the members of the statistical community, and data collection in the quantitative part was done through a questionnaire. In the data analysis of the qualitative part, the coding process in the MAXQDA 2018 software was used, and in the quantitative part, SPSS 16 and AMOS software were used; and the data was analyzed using the factor analysis method. The results in the qualitative section showed that 207 interview codes, 68 subcategories, and 14 categories were extracted. Causal factors include cultural and social factors, the potential of Qeshm Island for tourism and economic and political factors, background features including geographical location, capacity and potential facilities of Qeshm and geosites, intervening conditions including lack of strategy and proper planning and infrastructural problems as well as strategies and interactions include goal-setting and strategy determination to achieve the goal, education and culture building, and providing suitable infrastructure for tourism. The results of quantitative analysis show the significance of measurement models and structural equations at the confidence level of 95%.

Keywords:

ecotourism,
tourism,
sustainable
development,
foreign exchange
production,
economic
development.

Please cite this article as (APA): Rajabi, N., Mirabi, V. R., & Moradi Shahdadi, K. (2024). Presenting a model of ecotourism and sustainable tourism development with an emphasis on foreign exchange and economic development of Qeshm Island. *Journal of value creating in Business Management*, 4(3), 27-51.

 <https://doi.org/10.22034/jvcbm.2023.409161.1154>

Publisher: Research Centre of Resources
Management Studies and Knowledge-Based Business

Creative Commons: CC BY 4.0

Corresponding Author: Vahid Reza Mirabi

Email: vrmirabi@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction

Ecotourism generally refers to tourism activities that are environmentally accountable and whose purpose is to protect the environment, improve people's knowledge about the environment, and local economic development. (Buckley, 2009) Ecotourism is usually related to natural areas and wild environments, and protects natural resources and wild species, and promotes the local economy (De Grosbois & Fennell, 2021). Ecotourism has become an integral part of tourism to increase awareness about environmental protection and reduce the negative effects of tourism while using sustainable natural and cultural tourism attractions (Darda & Bhuiyan, 2022). Sustainable development is a new concept that was formed after the industrial revolution and the problems created in connection with the industrialization of cities and the technological development of cities and the economic, cultural, political and social connection and special attention to ecological considerations (Masrouri Jannett & Falahat, 2016). Sustainable tourism is a sustainable method in the tourism industry and looks at all the effects of tourism, either positive or negative, with the aim of maximizing positive effects and minimizing negative effects (Mohammed, 2022). Ecotourism is a sustainable alternative to degraded livelihoods around protected areas in developing countries, and its contribution to poverty reduction is evident in terms of employment and income generation. As a result, studies of ecotourism partnerships evaluating have traditionally focused on the accumulation and distribution of economic benefits (Agyeman et al, 2019). Based on the said material, the researcher is trying to answer the question: How are ecotourism and sustainable tourism development with an emphasis on foreign exchange and economic development of Qeshm Island?

Theoretical framework

Tourism and ecotourism

Tourism is an economic and social activity that includes the travel and stay of people in places and areas outside of their residence. This activity includes observing tourist attractions, culture and entertainment in different destinations. Tourism can help the economic and cultural development of different regions and play an important role in creating jobs and increasing local income (Camilleri, 2018). Ecotourism is considered as a branch of tourism that focuses on environmental protection, sustainable development and promotion of local economy. Ecotourism pays attention to natural areas and pristine environments and tries to preserve them. This type of tourism emphasizes social and environmental responsibility and emphasizes the direct relationship with local communities and the protection of natural resources (Fennell, 2014).

Sustainable Development

Development and sustainability is one of the relatively new concepts in the world development literature, and was first used in the United Nations Summit under the title of Human Environment in Stockholm in 1372. Sustainability is an effort to achieve the best results in human and natural environment programs that are carried out for the present and unlimitedly for the future. Sustainability is a local, sensible, cooperative, and balanced process; performed in a balanced ecological environment, without export its problems to the surrounding areas or leave them on the shoulders of future generations (Asadiyan, 2023).

Currency exchange production and economic development

Currency production means less import and more export of goods and services. Economic development means increasing production, employment, welfare and economic growth. These two concepts are directly related to each other (Cypher, 2014).

Ruzbeh et al, (2023) investigated the presentation of the green governance model with a sustainable development approach in the health system (the case study of hospitals in Kerman city). The research findings showed that the causal factors include: balanced and integrated management, service provision, and financial resources; background factors Include: legal environment, political environment, cultural and social environment, and technology; intervention factors include: government policies; management of change strategies include: green governance affairs, contractual affairs, and partnership affairs; consequences include: creating alignment between policy goals and structure and culture in the health sector, promotion of administrative and environmental health, dynamism and adapting to changes and developments in the health system.

Nikfar (2023) investigated the evaluation and analysis of the role of ecotourism in urban development (case study: Zone 1 of Tehran). The results of the research showed that Tehran region 1 has the capabilities and potential of many natural attractions to attract ecotourism, and economic, institutional, social and cultural factors are considered to be the most important obstacles and challenges for the development of ecotourism in Tehran region 1, and ecotourism in Tehran region 1 can also play an effective role in the goals of urban development of Tehran city.

Research methodology

The research method is applicable in terms of purpose, and mixed (qualitative-quantitative) in terms of its implementation. The statistical population in the qualitative section includes 19 experts, including managers and experts in the field of tourism, hoteliers, travel agencies, tours and ecotours; by means of the snowball sampling method, and in the quantitative section, it includes 244 employees of the Cultural Heritage Organization, handicrafts and tourism of Qeshm Free Zone. Data collection in the qualitative part was done using semi-structured interviews of the members of the statistical community, and data collection in the quantitative part was done through a questionnaire.

Research findings

In the data analysis of the qualitative part, the coding process in the MAXQDA 2018 software was used, and in the quantitative part, SPSS 16 and AMOS software were used; and the data was analyzed using the factor analysis method. The results in the qualitative section showed that 207 interview codes, 68 subcategories, and 14 categories were extracted. Causal factors include cultural and social factors, the potential of Qeshm Island for tourism and economic and political factors, background features including geographical location, capacity and potential facilities of Qeshm and geosites, intervening conditions including lack of strategy and proper planning and infrastructural problems as well as strategies and interactions include goal-setting and strategy determination to achieve the goal, education and culture building, and providing suitable infrastructure for tourism. The results of quantitative analysis show the significance of measurement models and structural equations at the confidence level of 95%.

Conclusion

The current research was conducted with the aim of providing a model of ecotourism and sustainable tourism development with an emphasis on foreign exchange and economic development of Qeshm Island. The results of this research are in agreement with the results of

Ruzbeh et al, (2023), Nikfar (2023), Mobasheri et al, (2023), Ghasemlu et al, (2022), Salman et al, (2022), Darda & Bhuiyan (2022), Hashemi Asl (2020), and Agyeman et al, (2019). Nikfar (2023) showed that the city of Tehran has many capabilities and potentials of natural attractions to attract ecotourism, and economic, institutional, social and cultural factors are considered to be the most important obstacles and challenges for the development of ecotourism in the 1st region of Tehran, and ecotourism in Tehran region 1 can also play an effective role in the goals of urban development of Tehran city.

According to the results of this research, it is suggested that the development of sustainable tourism in Qeshm Island requires extensive and coordinated measures. Among the important actions, we can point out the examples of the experiences of successful countries and cities, protecting tourist places by establishing laws, promoting ecotourism and encouraging ecotourism activities. Also, the development of suitable infrastructure for tourism, the use of renewable energy sources, and the support of local communities and economies are also of great importance. These measures, if implemented correctly, can help develop sustainable tourism and preserve the environment and local culture in Qeshm Island.

ارائه الگوی اکوتوریسم و توسعه گردشگری پایدار با تأکید بر ارزیابی و توسعه اقتصادی جزیره قشم

ناصر رجیبی^۱، وحیدرضا میرابی^۲، خسرو مرادی شهدادی^۳

۱- دانشجوی دکتری، گروه مدیریت بازرگانی، واحد بین الملل قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران

۲- گروه مدیریت، دانشکده مدیریت، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۳- استادیار، گروه مدیریت مالی، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر ارائه الگوی اکوتوریسم و توسعه گردشگری پایدار با تأکید بر ارزیابی و توسعه اقتصادی جزیره قشم می‌باشد. روش پژوهش با توجه به هدف آن، کاربردی و از حیث شیوه اجرا، آمیخته (کیفی-کمی) می‌باشد. جامعه آماری در بخش کیفی شامل ۱۹ نفر از خبرگان شامل مدیران، کارشناسان و متخصصین حوزه گردشگری، هتلداران، آژانس‌های مسافرتی، تورگردی و بوم‌گردی‌ها به روش نمونه‌گیری گلوله برفی و در بخش کمی شامل ۲۴۴ نفر از کارکنان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری منطقه آزاد قشم می‌باشند. گردآوری داده‌ها در بخش کیفی با استفاده از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته از اعضای جامعه آماری و گردآوری داده‌ها در بخش کمی طی پرسشنامه صورت گرفت. در تجزیه و تحلیل داده‌های بخش کیفی با استفاده از فرآیند کدگذاری در نرم‌افزار MAXQDA 2018 و در بخش کمی از نرم افزار SPSS 16 و AMOS استفاده شد و همچنین به روش تحلیل عاملی، به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شد. نتایج در بخش کیفی نشان داد که ۲۰۷ کد مصاحبه، ۶۸ خرده مقوله و ۱۴ مقوله استخراج شد. عوامل علی شامل عوامل فرهنگی و اجتماعی، پتانسیل جزیره قشم برای گردشگری و عوامل اقتصادی و سیاسی، ویژگی‌های زمینه‌ای شامل موقعیت جغرافیایی، ظرفیت و امکانات بالقوه قشم و ژئوسایت‌ها، شرایط مداخله‌گر شامل عدم وجود استراتژی و برنامه‌ریزی درست و مشکلات زیرساختی و همچنین راهبردها و تعاملات شامل هدف‌گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف، آموزش و فرهنگ‌سازی و فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری است. نتایج تحلیل کمی، مبین معناداری مدل‌های اندازه‌گیری و معادلات ساختاری در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌باشد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۲۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۱۶

کلید واژه‌ها:

اکوتوریسم،

توریسم،

توسعه پایدار،

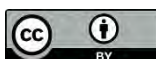
ارزآوری،

توسعه اقتصادی.

لطفاً به این مقاله استناد کنید (APA): رجیبی، ناصر، میرابی، وحیدرضا، مرادی شهدادی، خسرو. (۱۴۰۳). ارائه الگوی اکوتوریسم و توسعه گردشگری پایدار با تأکید بر ارزیابی و توسعه اقتصادی جزیره قشم. فصلنامه ارزش آفرینی در مدیریت کسب و کار. ۴(۳). ۲۷-۵۱.

doi: <https://doi.org/10.22034/jvcbm.2024.431446.1277>

Creative Commons: CC BY 4.0

ناشر: مرکز پژوهشی مطالعات مدیریت منابع و کسب و کار دانش محور

ایمیل: vrmirabi@yahoo.com

نویسنده مسئول: وحیدرضا میرابی

مقدمه

اکوتوریسم به طور کلی به فعالیت‌های گردشگری اشاره دارد که از نظر محیط‌زیستی مسئولانه هستند و هدف آن حفاظت از محیط زیست، ارتقاء اطلاعات مردم در مورد محیط زیست و توسعه اقتصادی محلی است (Buckley, 2009). اکوتوریسم معمولاً به مناطق طبیعی و محیط‌های وحشی مرتبط است و از منابع طبیعی، گونه‌های وحشی محافظت کرده و اقتصاد محلی را ارتقاء می‌بخشد (De Grosbois & Fennell, 2021). اکوتوریسم به بخشی جدایی‌ناپذیر از گردشگری برای افزایش آگاهی در مورد حفاظت از محیط زیست و کاهش اثرات منفی گردشگری ضمن استفاده پایدار از جاذبه‌های گردشگری طبیعی و فرهنگی تبدیل شده است (Darda & Bhuiyan, 2022). توسعه پایدار یک مفهوم جدید است که پس از انقلاب صنعتی و مشکلات ایجاد شده در ارتباط با صنعتی‌سازی شهرها و توسعه فناوریانه شهرها و ارتباط اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی و توجه ویژه به ملاحظات اکولوژیک شکل گرفته است (Masrouri Jannett & Falahat, 2016). گردشگری پایدار یک شیوه پایدار در صنعت گردشگری است و به تمام تأثیرات گردشگری اعم از مثبت یا منفی با هدف به حداکثر رساندن تأثیرات مثبت و به حداقل رساندن تأثیرات منفی نگاه می‌کند (Mohammed, 2022). اکوتوریسم یک جایگزین پایدار برای معیشت تخریب شده در اطراف مناطق حفاظت شده در کشورهای در حال توسعه است و سهم آن در کاهش فقر از نظر اشتغال و تولید درآمد مشخص می‌شود. در نتیجه، مطالعات ارزیابی مشارکت‌های اکوتوریسم به طور سنتی بر روی انباشت و توزیع منافع اقتصادی متمرکز شده است (Agyeman et al, 2019). اکوتوریسم چندین مزیت اقتصادی، زیست محیطی و فرهنگی ارائه می‌دهد. با این حال، حتی پس از این همه سال، دستیابی به پایداری اکوتوریسم به دلیل ذینفعان متعدد با منافع و نفوذ متنوع، همچنان پیچیده است (Salman et al, 2022). اکوتوریسم مزایایی مانند شغل و فرصت‌های تجاری را برای افراد محلی فراهم می‌کند، درآمد خانواده را افزایش می‌دهد و محصولات محلی را ترویج می‌کند (Amalu et al, 2018). توسعه پایدار دارای یک رویکرد جامع، یکپارچه و متمرکز بر انسان است. این شامل مفاهیم ارزشمندی در حفظ، ترویج و بهبود سلامت و سلامت اکولوژیک در طولانی مدت و تأمین نیازهای انسان است. بدون ایجاد آسیبی به توانایی نسل‌های آینده و دستیابی به پویایی اقتصادی، محیط زیست قابل زندگی و برابری اجتماعی ابعاد بحرانی هستند (Gaffari et al, 2017). توسعه پایدار اکوتوریسم درآمد و فرصت‌های شغلی بیشتری را برای مردم محلی تضمین می‌کند و تأثیر مثبتی بر محیط زیست دارد، همچنین قیمت بالاتری برای کالاها ارائه می‌دهد. باز هم، اکوتوریسم می‌تواند افراد از فرهنگ‌ها، قومیت‌ها، سبک‌های زندگی و شرایط اجتماعی-اقتصادی مختلف را ترکیب کند (Salman et al, 2022). توسعه گردشگری پایدار و اکوتوریسم در جزیره قشم به عنوان یک منطقه زیبا با طبیعتی بینظیر، امکانات بسیاری برای توسعه اقتصادی و ارزآوری فراهم می‌آورد. با این حال، چگونه می‌توان به طور همزمان از پتانسیل‌های طبیعی و فرهنگی جزیره قشم برای توسعه گردشگری استفاده کرد و در عین حال از محیط زیست و ارزش‌های فرهنگی آن محافظت و مراقبت کرد تا تأثیرات منفی بر جامعه محلی و محیط زیست به حداقل رسیده و از مزایای اقتصادی و ارزش‌های فرهنگی بهره‌مند شد؟ بر اساس مطالب گفته شده محقق تلاش دارد تا به این سؤال که مدل مناسب برای اکوتوریسم و توسعه گردشگری پایدار با تأکید بر ارزآوری و توسعه اقتصادی جزیره قشم چگونه است؟ بپردازد.

ادبیات نظری

توریسم و اکوتوریسم

توریسم به عنوان یک فعالیت اقتصادی و اجتماعی است که شامل سفر و اقامت افراد در مکان‌ها و مناطقی خارج از محل سکونت آن‌ها می‌شود. این فعالیت شامل مشاهده جاذبه‌های گردشگری، فرهنگ و تفریح در مقصدهای مختلف است. توریسم می‌تواند به توسعه اقتصادی و فرهنگی مناطق مختلف کمک کند و نقش مهمی در ایجاد شغل و افزایش درآمد محلی ایفا کند (Camilleri, 2018). اکوتوریسم به عنوان یک شاخه از توریسم محسوب می‌شود که تمرکز بر حفاظت از محیط زیست، توسعه پایدار و ارتقاء اقتصاد محلی دارد. اکوتوریسم به مناطق طبیعی و محیط‌های بکر توجه دارد و سعی در حفظ آن‌ها دارد. این نوع توریسم مسئولیت‌پذیری اجتماعی و محیطی را تأکید می‌کند و بر ارتباط مستقیم با جوامع محلی و حفاظت از منابع طبیعی تأکید دارد (Fennell, 2014). سازمان بین‌المللی اکوتوریسم در سال ۱۹۹۱ اکوتوریسم را به عنوان سفر مسئولانه به مناطق طبیعی که محیط زیست را حفظ می‌کند و رفاه مردم محلی را بهبود می‌بخشد، تعریف کرده است. اکوتوریسم واژه‌ای است که از بوم‌شناسی و گردشگری ساخته شده است. به طور کامل به معنای گردشگری بوم‌شناختی است که معمولاً به عنوان اکوتوریسم شناخته می‌شود، که یکی از رشته‌های مطالعاتی زیرمجموعه گردشگری پایدار محسوب می‌شود. پتانسیل اکوتوریسم ابزاری مؤثر برای توسعه پایدار است به همین دلیل است که کشورهای در حال توسعه و جهان سوم در حال حاضر از آن استقبال کرده و آن را به ابزاری در راهبردهای حفاظتی و توسعه اقتصادی خود تبدیل می‌کنند (Mohammed, 2022).

اعلامیه (Kabk, 2002) درباره اکوتوریسم اصول گردشگری پایدار را به عنوان مسائل اقتصادی، اجتماعی و محیطی گردشگری تأیید می‌کند. منشور اظهار می‌دارد که اکوتوریسم:

- به طور فعال به حفظ میراث طبیعی و فرهنگی کمک می‌کند،
- جوامع محلی و بومی را در برنامه‌ریزی، توسعه و عملیات خود درگیر می‌کند و به رفاه آن‌ها کمک می‌کند،
- میراث طبیعی و فرهنگی مقصد را به بازدیدکنندگان تفسیر می‌کند، و
- به مسافران مستقل و گروه‌های کوچک گردشگری سازمان‌یافته مناسب‌تری را ارائه می‌دهد.

اکوتوریسم یک استراتژی برای حمایت از حفظ و تأمین درآمد برای جوامع در و اطراف مناطق حفاظت شده است که می‌تواند باعث توسعه اقتصادی و حفظ مناطق حفاظت شده شود از طریق: الف) تولید درآمدهایی که می‌تواند برای مدیریت پایدار مناطق حفاظت شده استفاده شود ب) ایجاد اشتغال محلی و ج) تقویت احساس مالکیت جامعه (Jalani, 2012). اکوتوریسم، مفهومی است که در نتیجه افزایش توجهات جهانی به موضوع حفظ طبیعت و توسعه پایدار و با توجه به پیامدهای ناخواسته گردشگری انبوه به عنوان نوعی گردشگری جایگزین و به منظور توصیف تمامی فعالیتها و بازدیدها در مناطق طبیعی یا حفاظت شده به ادبیات گردشگری راه پیدا کرده است (Mobasheri et al, 2023). (Hall & Page, 2006)، اکوتوریسم را گردشگری سبز یا طبیعت محور و هرگونه فعالیت گردشگری تعریف کرده‌اند که مستلزم ارتباط با طبیعت و بیانگر علائق خاص گردشگران و بازارهایی خاص است که محصولات و خدماتی ویژه آن ارائه می‌گردد.

توسعه پایدار

توسعه، گذر از مرحله‌ای به مرحله دیگر است که در بطن این مفهوم سه واژه کلیدی تحول، تغییر و پیشرفت جای می‌گیرد. تحول فرایند تغییر در یک دوره طولانی مدت تغییر فرایند قابل اندازه‌گیری در دوره کوتاه مدت و پیشرفت، روند پویای حرکت و تغییر رو به جلو در گذر زمان است. مفهوم توسعه در برابر رشد قرار می‌گیرد که مشخص‌کننده مفهومی کیفی است و می‌توان آن را معادل با افزایش کیفیت زندگی دانست که مسائلی مانند بهداشت، آموزش، رفاه و غیره را در بردارد. توسعه تغییرات تدریجی اقتصاد و جامعه را شامل می‌شود باید این قابلیت را دارا باشد که در شرایط اجتماعی و سیاسی سخت هم بتوان آن را دنبال نمود (Boeini & Mohammadi, 2020). توسعه و پایداری یکی از مفاهیم نسبتاً نو در ادبیات توسعه جهان است و اولین بار در اجلاس سازمان ملل تحت عنوان محیط زیست انسانی در استکهلم به سال ۱۳۷۲ بکار رفت. پایداری، تلاشی است برای دستیابی به بهترین نتایج در برنامه‌های محیط انسانی و طبیعی که برای حال و به صورت نامحدود برای آینده صورت می‌پذیرد پایداری یک فرایند محلی، آگاهانه مشارکتی و توافقی هست که در یک محیط اکولوژیکی متوازن اجرا می‌شود بدون آنکه مسائل خود را به مناطق اطراف خود صادر و یا بر دوش نسلهای آینده بگذارد (Asadiyan, 2023).

مفهوم پایداری برای اولین بار در گزارشی از کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه (کمیسیون براتلند) در سال ۱۹۸۷ به نمایش گذاشته شد و در گزارش کمیسیون اینگونه مطرح شد که رشد اقتصادی و حفظ محیط زیست نه تنها سازگارند، بلکه هم‌راه یکدیگر ضروری هستند. یکی بدون دیگری نمی‌تواند وجود داشته باشد. توسعه پایدار برای هر جامعه در محدودیت‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اکولوژیکی و فیزیکی، پتانسیل بالایی دارد (Bhuiyan et al, 2012) و به معنای توسعه‌ای است که نه تنها نیازهای نسل حاضر را برآورده می‌کند، بلکه از منابع طبیعی و محیط زیست به گونه‌ای استفاده می‌کند که نیازهای نسل‌های آینده نیز تأمین شود. ایده آن این است که ما باید منابع طبیعی را نه فقط با افرادی که در حال حاضر در سیاره زندگی می‌کنند، بلکه همچنین با نسل‌های آینده ساکنان زمین به اشتراک بگذاریم (Jaini, 2012). این مفهوم بر این اصل تأکید دارد که انسان‌ها باید با مواردی مانند محیط زیست، منابع طبیعی، فرهنگ و اقتصاد به گونه‌ای رفتار کنند که این عوامل بتوانند در طولانی مدت حفظ شوند و نسل‌های آینده نیز از آن‌ها بهره‌مند شوند. (Daly, 2006) توسعه پایدار از سه بعد اصلی تشکیل شده است: اقتصادی، اجتماعی و محیط زیستی. در این مفهوم، توسعه اقتصادی باید به گونه‌ای باشد که تأثیرات منفی بر محیط زیست کمترین حد ممکن را داشته باشد و منابع طبیعی حفظ شوند. همچنین، توسعه اجتماعی باید به نحوی باشد که تمام افراد بهره‌مند شوند و تفاوت‌های اجتماعی کاهش یابد (Mawonde & Togo, 2019).

ارزآوری و توسعه اقتصادی

ارزآوری به معنای واردات کمتر و صادرات بیشتر کالا و خدمات است. توسعه اقتصادی به معنای افزایش تولید، اشتغال، رفاه و رشد اقتصادی است. این دو مفهوم به طور مستقیم با یکدیگر مرتبط هستند (Cypher, 2014). ارزآوری منجر به افزایش درآمد کشور از طریق صادرات می‌شود و توسعه اقتصادی این امکان را فراهم می‌کند که بخش‌های مختلف اقتصادی توسعه یابند از جمله تولید بیشتر، افزایش اشتغال، ارتقاء فناوری و بهبود زیرساخت‌ها (Schumpeter & Swedberg, 2021). این دو عامل باعث افزایش رفاه اجتماعی و کاهش فقر می‌شوند. ارزآوری به عنوان یکی از

مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر اقتصاد کشورها، به تعادل تجارت خارجی و تأثیرات آن بر توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی مربوط می‌شود. ارزآوری منجر به افزایش درآمد ارزی کشور از طریق صادرات می‌شود و این می‌تواند به توسعه صنایع مختلف، اشتغال، رشد اقتصادی و بهبود زیرساخت‌ها کمک کند. توسعه اقتصادی یک حوزه چند وجهی و پیچیده است که توسط محققان و اقتصاددانان به طور گسترده مورد مطالعه و تحلیل قرار گرفته است. در علم اقتصاد، توسعه اقتصادی به عنوان فرآیندی تعریف می‌شود که منجر به افزایش رفاه اجتماعی و اقتصادی جامعه می‌شود. این فرآیند شامل رشد اقتصادی، افزایش درآمد، ایجاد اشتغال، بهبود زیرساخت‌ها و افزایش سطح زندگی مردم می‌شود (Schumpeter & Swedberg, 2021).

پیشینه پژوهش

(Ruzbeh et al, 2023) به بررسی ارائه الگوی حکمرانی سبز با رویکرد توسعه پایدار در نظام سلامت (مورد مطالعه بیمارستان‌های شهر کرمان) پرداختند. یافته‌های تحقیق نشان داد عوامل علی شامل: تولید متوازن و یکپارچه، ارائه خدمات، منابع مالی عوامل زمینه‌ای شامل: محیط قانونی، محیط سیاسی، محیط فرهنگی و اجتماعی و فناوری عوامل مداخله‌ای شامل: سیاست‌های دولت، مدیریت تغییر راهبردها شامل: امور حاکمیت سبز، امور قراردادی، امور مشارکتی پیامدها شامل: ایجاد همراستایی بین اهداف خط‌مشی‌ها و ساختار و فرهنگ در بخش سلامت، ارتقای سلامت اداری و زیست محیطی، پویایی و تطبیق با تغییرات و تحولات در نظام سلامت می‌باشد.

(Nikfar, 2023) به بررسی ارزیابی و تحلیل نقش اکوتوریسم در توسعه شهری (مورد مطالعه: منطقه ۱ شهر تهران) پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد منطقه ۱ شهر تهران قابلیت‌ها و پتانسیل‌های جاذبه‌های طبیعی فراوانی برای جذب اکوتوریسم دارد و عوامل اقتصادی، نهادی، اجتماعی و فرهنگی از مهمترین موانع و چالش‌های فراروی توسعه اکوتوریسم در منطقه ۱ تهران محسوب می‌شود و همچنین اکوتوریسم منطقه ۱ تهران می‌تواند نقش موثری را در راستای اهداف توسعه شهری شهر تهران ایفا نماید.

(Mobasheri et al, 2023) به بررسی ارائه مدل توسعه اکوتوریسم در ایران پرداختند. نتایج تحلیل داده‌ها با استفاده از روش مجموعه‌های فازی مردم، گویای این است که مهمترین ابعاد توسعه اکوتوریسم به ترتیب عبارتند از ابعاد مدیریتی، توسعه زیرساخت‌ها، بازاریابی، و آموزش و توسعه منابع انسانی. یافته‌ها نشان داد انجام فعالیت‌های بازاریابی برای افزایش سهم بازار (رسوخ در بازار)، تنوع بخشی به محصول اکوتوریسم (تنوع ناهمگون)، بهبود وضعیت راه‌های دسترسی به روستاهای هدف گردشگری و افزایش تاب آوری مقصدها در مقابل بلایای طبیعی به ترتیب مهمترین استراتژی‌های توسعه اکوتوریسم در ایران محسوب می‌شوند.

(Ghasemlu et al, 2022) به بررسی تحلیل اثرات توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری مناطق روستایی در شهرستان طارم پرداختند. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که از نظر شاخص‌های توسعه گردشگری و زیست‌پذیری، مناطق روستایی دارای وضعیت مطلوب بوده است. همچنین می‌توان بیان کرد که اثرات توسعه گردشگری بر زیست‌پذیری مناطق روستایی حدود ۶۹ درصد مثبت تلقی شده است؛ به طوری که بیشترین تأثیر مربوط به بعد کالبدی با ضریب تأثیر کل ۰/۳۲۱ و بعد اقتصادی با ضریب تأثیر کل ۰/۲۲۹ است و کمترین اثرات مربوط به بعد زیست محیطی با ضریب تأثیر کل ۰/۰۹۱ است.

(Salman et al, 2022) به بررسی درک پیچیدگی چند ذی نفع و توسعه یک دستور العمل علی (fsqca) برای دستیابی به اکوتوریسم پایدار پرداختند. یافته‌ها نشان داد که مدیریت ذینفعان نقش واسطه‌ای مهمی در دستیابی به پایداری اکوتوریسم ایفا می‌کند. منافع ذینفعان و سطح نفوذ آنها باید برای توسعه تعامل، توانمندسازی و استراتژی‌های نظارتی برای مدیریت ذینفعان درک شود.

(Darda & Bhuiyan, 2022) به بررسی ادراک جوامع محلی و به دست آوردن اثرات اجتماعی-اقتصادی توسعه اکوتوریسم در ترنگانو، مالزی پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که فرصت‌های شغلی، اقامت در خانه و مشارکت اجتماعی برخی از اثرات مثبت اجتماعی-اقتصادی توسعه اکوتوریسم هستند. علاوه بر این، تخریب منابع طبیعی و گسستن سنت‌های مذهبی به عنوان اثرات منفی اجتماعی-اقتصادی شناسایی شده است. برای اطمینان از توسعه پایدار اکوتوریسم و تحمل حداکثر سود برای جوامع محلی، این اثرات منفی باید به حداقل برسد. باید برای تسریع اثرات مثبت اکوتوریسم، جوامع محلی را تشویق کرد.

(Hashemi Asl, 2020) به بررسی نقش و تأثیر اقتصادی و زیست محیطی گردشگری در توسعه پایدار شهری پرداخت. نتایج حاصل از مطالعات نشان می‌دهد انواع آلودگی‌های زیست محیطی مانند تخریب اراضی زراعی و باغی، تخریب چشم انداز ساحل و روستا، انباشت زباله و افزایش ساخت و ساز بی رویه، آلودگی آب، رکود فعالیت‌های کشاورزی و دامداری، ایجاد آلودگی صوتی، دست اندازی به حریم منابع طبیعی نظیر جنگل و دریا در منطقه مورد مطالعه از جمله اصلی‌ترین پیامدهای منفی گردشگری بوده است.

(Agyeman et al, 2019) به بررسی مناطق حفاظت شده و کاهش فقر: نقش معیشت اکوتوریسم در جوامع محلی در غنا پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که اکوتوریسم به کاهش فقر کمک می‌کند، اما می‌توان با تمرکز بر جنبه‌های غیراقتصادی و به حداقل رساندن اثرات منفی آن بر معیشت خانوار، این امر را افزایش داد.

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی، از حیث شیوه اجرا، آمیخته (کیفی-کمی) می‌باشد. جامعه آماری پژوهش در مرحله کیفی شامل ۱۹ نفر از اساتید دانشگاهی رشته‌های مرتبط با گردشگری و توریسم، خبرگان، مدیران، کارشناسان و متخصصین حوزه گردشگری، هتل‌داران، آژانس‌های مسافرتی، تورگردی، بومگردی‌ها و دیگر دست‌اندرکاران این حوزه می‌باشد که به روش نیمه‌ساختاریافته و با نمونه‌گیری گلوله برفی مورد مصاحبه قرار گرفته‌اند. جامعه آماری پژوهش را در مرحله کمی را کارکنان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری منطقه آزاد قشم که با مسائل روزمره در این زمینه درگیر هستند، تشکیل می‌دهند و پرسشنامه‌ای پژوهشگر ساخته با ۶۸ گویه که بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (از خیلی زیاد ۵ تا خیلی کم ۱) تنظیم شده است، مابین آنها توزیع گردید. گردآوری داده‌ها در بخش کیفی با استفاده از مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته از اعضای جامعه آماری می‌باشد و در بخش کمی ابزارهای مورد استفاده پرسشنامه‌ای می‌باشد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی پس از جمع‌آوری داده‌ها از نرم افزار MAXQDA 2020 برای کدگذاری و... استفاده شده است. در تحقیق کیفی، هنگامی جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها متوقف می‌شود که اطلاعات درباره همه دسته‌بندی‌های مورد نظر اشباع شود و این امر زمانی رخ می‌دهد که نظریه یا موضوع مورد مطالعه

کامل شود و اطلاعات جدیدی مرتبط با موضوع مورد مطالعه، به دست نیاید. از این رو، در پژوهش‌های کیفی، حجم نمونه را مترادف با کامل شدن داده‌ها یا اشباع داده‌ها می‌دانند که در این راستا، نمونه‌های بخش کیفی این پژوهش را ۱۹ نفر از خبرگان تشکیل داده‌اند (Corbin & Strauss, 2008). برای ارزشیابی پژوهش‌های مبتنی بر نظریه پردازی داده بنیاد، معیار مقبولیت را به جای معیارهای روایی و پایایی پیشنهاد داده‌اند. مقبولیت، یعنی اینکه یافته‌های پژوهش، تا چه حد در انعکاس تجارب مشارکت‌کنندگان، پژوهشگر و خواننده در مورد پدیده مورد مطالعه، موثق و قابل باور است. ۱۱ شاخص برای معیار مقبولیت معرفی شده است که ۶ مورد از آنها در این پژوهش برای ارتقای دقت علمی و روایی و پایایی، مورد استفاده قرار گرفت همچنین استراتژی‌های ممیزی مورد استفاده، عبارت بودند از حساسیت پژوهشگر، انسجام روش‌شناسی، متناسب نمودن نمونه، تکرار شدن یک یافته و استفاده از بازخورد مطلعین. در بخش کمی پس از جمع‌آوری داده‌ها، برای تحلیل پرسشنامه و ارائه مدل کمی، از تحلیل عاملی تأییدی و معادلات ساختاری با بهره‌گیری از نرم افزار AMOS24 استفاده گردید. پس از احراز روایی محتوا و پایایی سنج، ۳۱۰ پرسشنامه دیگر به روش تصادفی ساده در اختیار کارکنان سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری منطقه آزاد قشم قرار گرفت که در نهایت ۲۵۶ پرسشنامه گردآوری شد؛ به این ترتیب، در مجموع تعداد ۲۸۶ پرسشنامه در اختیار قرار گرفت که با حذف ۴۲ پرسشنامه ناتمام، ۲۴۴ پرسشنامه نهایی برای تحلیل‌های آماری مهیا شد.

یافته‌های پژوهش

تحلیل کیفی مصاحبه‌های انجام شده

در این مرحله از پژوهش، جهت پاسخ به سؤال اصلی اول پژوهش مبنی بر اینکه الگوی توسعه گردشگری پایدار با تأکید بر ارزش‌آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم در جزیره قشم چگونه است؟ متن پیاده شده از مصاحبه با تعدادی از خبرگان و اساتید، پس از مطالعه بادقت و چندباره آن، خلاصه شده و کلمات، جملات و عبارتهای مرتبط از دل متون بیرون کشیده شد. روش تحلیل اطلاعات در این پژوهش براساس رویکرد نظام‌مند نظریه‌ای Strauss & Corbin در سه گام اصلی کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی استفاده شده است که مبتنی بر مقایسه مداوم است.

نمودار ۱. مدل پارادایمی نظریه داده بنیاد (Creswell, 2005)

الف) **کدگذاری باز:** کدگذاری باز اولین مرحله در تجزیه و تحلیل داده‌ها و کدگذاری است. در طول مرحله کدگذاری باز، داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها به دقت بررسی شد، مقوله‌های اصلی و مقوله‌های فرعی مربوط به آنها مشخص شدند و خرده مقوله‌ها تعیین شدند. واحد اصلی تحلیل برای کدگذاری باز مفاهیم بودند. رونوشت مصاحبه‌ها برای یافتن مقوله‌های اصلی، مقوله‌ها، خرده مقوله‌ها به طور منظم بررسی شد. طی این فرآیند کدگذاری، ۲۰۷ کدباز، ۶۸ خرده مقوله یا مفهوم و ۱۴ مقوله، استخراج و ویژگی‌های آن‌ها، شناسایی شد.

ب) **کدگذاری محوری:** هدف از این مرحله برقراری رابطه بین مفاهیم تولید شده در مرحله کدگذاری باز است. اساس فرایند ارتباط‌دهی در کدگذاری محوری، در تمرکز و تعیین یک مقوله به عنوان مقوله محوری و سپس قرار دادن سایر مقولات هم جنس فرعی ذیل مقوله اصلی می‌باشد. در ادامه با بررسی مفاهیم و قرارگیری مفاهیم نزدیک و همجنس حول در یک طبقه مقوله محوری آن استخراج و در ادامه مقولات استخراج شده طبق مدل استراوس و کوربین می‌بایست در ۴ بخش: شرایطی (علی، زمینه‌ای، مداخله گر)، مقوله اصلی، راهبردها (تعاملات) و پیامدها جایگذاری شوند (جدول ۱).

جدول ۱. نمونه‌ای از کدگذاری محوری

مؤلفه‌ها	مفاهیم	فراوانی
توسعه گردشگری پایدار	رسیدن به توسعه پایدار	4
	حفظ آثار محیطی توسط مردم	2
ارتقاء شاخص‌های جهانی گردشگری نسبت به جزیره قشم و ایران	رضایتمندی ادارات و شرکت‌ها و سازمان‌های مرتبط	3
	افزایش کیفیت و رضایتمندی گردشگران و مردم جزیره	3
	ارتقاء شاخص‌های گردشگری جزیره	1
ارتقاء فرهنگ و تبادل فرهنگی	ارتقاء جایگاه جهانی کشور در بحث گردشگری طبیعی	1
	ایجاد نگرش مثبت در گردشگران خارجی نسبت به کشور	1
	بالارفتن فرهنگ و دانش	1
ارزآوری و توسعه اقتصادی	آشنایی گردشگران با فرهنگ مردم جزیره	2
	اشتغال‌زایی	3
	بهبود وضعیت اقتصادی و معیشتی مردم جزیره	10
	ارزآوری برای کشور	8
هدف گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف	توسعه اقتصادی و حفظ محیط زیست	4
	الگو برداری از تجربیات کشورها و شهرهای موفق	8
	حفاظت از مکان گردشگری با وضع قوانین	2
	نگارش طرح جامع گردشگری	5
	سیستم یکپارچه و هماهنگ	7
	تعیین دستورالعمل و آیین‌نامه‌ها	2
	برنامه‌ریزی نظارت و کنترل	9
تدوین راهبرد و استراتژی و هدف گذاری	11	

7	نگرش، آشنایی و دانش مسئولین در مورد صنعت گردشگری	آموزش و فرهنگ سازی	
7	آگاهی دادن و آموزش		
1	فرهنگ سازی		
1	شناخت فرهنگ و آداب و رسوم جامعه محلی	فراهم نمودن زیرساخت های مناسب برای گردشگری	
2	شناسایی مکان گردشگری		
1	بومی سازی		
1	تسهیل شرایط برای سرمایه گذاری توسط بخش خصوصی		
1	تسهیل شرایط برای حضور گردشگر خارجی		
3	معرفی جزیره قشم و بستر گردشگری طبیعی آن به گردشگران		
1	فراهم آوردن زیر ساخت سیستم های اطلاع رسانی		
1	فراهم آوردن زیر ساخت سیستم های حمل و نقل		
2	عدم توجه و رسیدگی به آثار طبیعی		
1	تحریم ها		عدم وجود استراتژی و برنامه ریزی درست
1	عدم آگاهی مدیرعامل سازمان یا مسئولین وقت		
3	عدم برنامه ریزی صحیح		
4	تضاد اهداف و دیدگاه ها در سطوح کلان کشور		
1	دادن مجوزهای بدون برنامه ریزی و بدون طرح مطالعاتی		
1	بروکراسی اداری		
1	تغییرات مدیریتی		
6	عدم هماهنگی بین دستگاه های اجرایی		
1	عدم وجود قوانین و مسائل مربوط به گردشگری		
1	مقاومت جامعه محلی	مشکلات زیرساختی	
2	ضعف در موضوع آموزش		
3	مشکلات زیرساختی و مدیریتی		
1	امنیت جزیره قشم و خلیج فارس	موقعیت جغرافیایی، ظرفیت و امکانات بالقوه قشم	
6	شرایط و موقعیت مکانی قشم		
1	کارت سبز ژئوپارک		
7	مواهب طبیعی قشم	ژئوسایت ها	
2	آداب و رسوم		
1	موسیقی محلی		
2	صنایع دستی		
1	غذاهای محلی دریا		
1	جمعیت بومی		
4	تاریخ و فرهنگ غنی		
7	توسعه پایدار		
1	مراوده فرهنگی مردم جزیره با فرهنگ سایر مردم		عوامل فرهنگی و اجتماعی

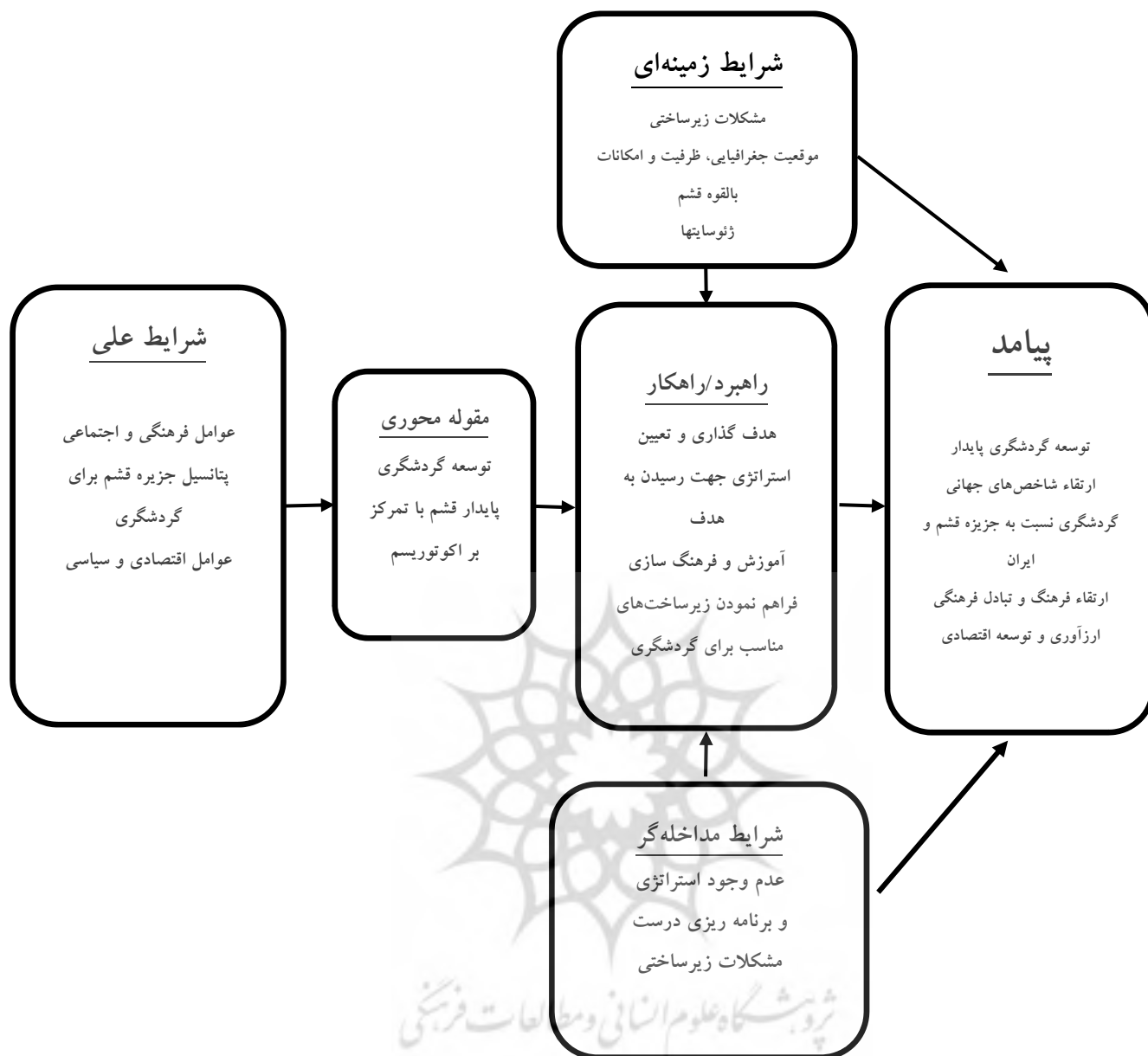
1	حفظ آثار طبیعی جزیره	
3	ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در بحث گردشگری طبیعی در جزیره قشم	پتانسیل جزیره قشم برای گردشگری
2	پتانسیل گردشگری کشور	
2	رقابت در بازار گردشگری بین کشورها	
1	منطقه آزاد قشم	
1	برقراری ارتباطات مناسب با کشورهای منطقه	
3	بازار رقابت جزیره با شهرها و کشورهای همجوار	
2	اقتصاد مردم بومی و محلی	عوامل اقتصادی و سیاسی
2	جلوگیری از مهاجرت مردم از جزیره جهت کسب درآمد	
1	اشتغال‌زایی برای جوانان و مردم جزیره	
2	جلوگیری از گرایش جوانان و جوامع محلی به مشاغل کاذب	
2	علاقه به سفرهای ارزان قیمت داخلی	

ج) **کد گذاری انتخابی:** در این مرحله محقق با تعداد اندکی از مقوله‌های انتزاعی به تدوین نظریه پرداخته و نیازی به کدبندی داده‌های جدید ندارد. مقوله‌های مورد استفاده به لحاظ نظری اشباع شده است و هر کدام بر اساس مفاهیم کدبندی شده مراحل اول و دوم به صورت منطقی در کنار یکدیگر قرار گرفته‌اند سپس محقق باید مقوله هسته را انتخاب کند. مقوله هسته به دو شیوه انتخاب می‌شود، در شیوه اول، محقق ممکن است یکی از مقوله‌های موجود را گزینش نماید و در شیوه دوم وی باید نسبت به تعیین یا ساخت یک مقوله جدید اقدام نماید؛ انتخاب مقوله هسته‌ای در مرحله کدبندی گزینشی مستلزم بررسی دقیق داده‌ها در دو مرحله قبل است. عنوان یا عبارتی که برای تشریح مقوله هسته به کار می‌رود باید به اندازه‌ای انتزاعی باشد که بتواند برای پژوهش در دیگر حوزه‌های اساسی به کار گرفته شود و به تولید یک نظریه عمومی‌تر بیانجامد. حال با توجه به سطوح تحلیل کیفی و مفاهیم و مقولات استخراج شده، مقوله "توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم" همان اتفاقی است که کنش‌ها و واکنش‌ها به سوی آن رهنمون شده و البته به قدر کافی نیز انتزاعی هست تا سایر مقولات به آن ربط داده شود و به عنوان مقوله هسته انتخاب شد. همچنین مرحله اصلی نظریه پردازی است که بر اساس نتایج دو مرحله قبلی کد گذاری که به عنوان مراحل مقدماتی و زمینه‌ساز برای تئوری پردازی، مقوله‌ها و روابط را به عنوان اصول اصلی تئوری در اختیار می‌گذارند و به تولید تئوری می‌پردازد. در این سطح سعی شد با کنار هم قرار دادن مقوله‌ها ارتباطی نظام‌مند میان آنها ایجاد شود (Strauss & Corbin, 2008). جدول (۲) نمونه‌ای از کد گذاری انتخابی را نشان می‌دهد.

جدول ۲. نمونه‌ای از کدگذاری انتخابی

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز	فراوانی	
پیامد	توسعه گردشگری پایدار	رسیدن به توسعه پایدار	4	
		حفظ آثار محیطی توسط مردم	2	
	ارتقاء شاخص‌های جهانی گردشگری نسبت به جزیره قشم و ایران	رضایتمندی ادارات و شرکت‌ها و سازمان‌های مرتبط	3	
		افزایش کیفیت و رضایتمندی گردشگران و مردم جزیره	3	
		ارتقاء شاخص‌های گردشگری جزیره	1	
	ارتقاء فرهنگ و تبادل فرهنگی	ایجاد نگرش مثبت در گردشگران خارجی نسبت به کشور	ارتقاء جایگاه جهانی کشور در بحث گردشگری طبیعی	1
			بالارفتن فرهنگ و دانش	1
			آشنایی گردشگران با فرهنگ مردم جزیره	2
			اشتغال‌زایی	3
	راهبردها/ راهکار	هدف گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف	بهبود وضعیت اقتصادی و معیشتی مردم جزیره	10
ارزآوری برای کشور			8	
توسعه اقتصادی و حفظ محیط زیست			4	
الگو برداری از تجربیات کشورها و شهرهای موفق			8	
هدف گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف		تدوین راهبرد و استراتژی و هدف گذاری	حفاظت از مکان گردشگری با وضع قوانین	2
			نگارش طرح جامع گردشگری	5
			سیستم بکپارچه و هماهنگ	7
			تعیین دستورالعمل و آیین‌نامه‌ها	2
آموزش و فرهنگ‌سازی	تدوین راهبرد و استراتژی و هدف گذاری	برنامه‌ریزی نظارت و کنترل	9	
		نگرش، آشنایی و دانش مسئولین در مورد صنعت گردشگری	7	
		آگاهی دادن و آموزش	7	
		فرهنگ سازی	1	
شرایط مداخله‌گر	فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری	شناخت فرهنگ و آداب و رسوم جامعه محلی	1	
		شناسایی مکان گردشگری	2	
		بومی سازی	1	
		تسهیل شرایط برای سرمایه‌گذاری توسط بخش خصوصی	1	
		تسهیل شرایط برای حضور گردشگر خارجی	1	
	عدم وجود استراتژی و برنامه‌ریزی درست	عدم توجه و رسیدگی به آثار طبیعی	معرفی جزیره قشم و بستر گردشگری طبیعی آن به گردشگران	3
			فراهم آوردن زیر ساخت سیستم‌های اطلاع‌رسانی	1
			فراهم آوردن زیر ساخت سیستم‌های حمل و نقل	1
			تحریم‌ها	1
			عدم آگاهی مدیرعامل سازمان یا مسئولین وقت	1

3	عدم برنامه ریزی صحیح		
4	تضاد اهداف و دیدگاهها در سطوح کلان کشور		
1	دادن مجوزهای بدون برنامه ریزی و بدون طرح مطالعاتی		
1	بروکراسی اداری		
1	تغییرات مدیریتی		
6	عدم هماهنگی بین دستگاههای اجرایی		
1	عدم وجود قوانین و مسائل مربوط به گردشگری		
1	مقاومت جامعه محلی		
2	ضعف در موضوع آموزش	مشکلات زیرساختی	
3	مشکلات زیرساختی و مدیریتی		
1	امنیت جزیره قشم و خلیج فارس	موقعیت جغرافیایی، ظرفیت و امکانات بالقوه قشم	
6	شرایط و موقعیت مکانی قشم		
1	کارت سبز ژئوپارک		شرایط زمینه‌ای
7	مواهب طبیعی قشم		
2	آداب و رسوم		
1	موسیقی محلی		
2	صنایع دستی	ژئوسایتها	
1	غذاهای محلی دریا		
1	جمعیت بومی		
4	تاریخ و فرهنگ غنی		
7	توسعه پایدار		
1	مراوده فرهنگی مردم جزیره با فرهنگ سایر مردم	عوامل فرهنگی و اجتماعی	
1	حفظ آثار طبیعی جزیره		
3	ظرفیتها و پتانسیل های موجود در بحث گردشگری طبیعی در جزیره قشم	پتانسیل جزیره قشم برای گردشگری	
2	پتانسیل گردشگری کشور		
2	رقابت در بازار گردشگری بین کشورها		شرایط علی
1	منطقه آزاد قشم		
1	برقراری ارتباطات مناسب با کشورهای منطقه		
3	بازار رقابت جزیره با شهرها و کشورهای همجوار		
2	اقتصاد مردم بومی و محلی	عوامل اقتصادی و سیاسی	
2	جلوگیری از مهاجرت مردم از جزیره جهت کسب درآمد		
1	اشتغالزایی برای جوانان و مردم جزیره		
2	جلوگیری از گرایش جوانان و جوامع محلی به مشاغل کاذب		
2	علاقه به سفرهای ارزان قیمت داخلی		

نمودار ۳. مدل کیفی پژوهش پیرامون توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزآوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم

فرضیه‌های پژوهش

- ۱) عوامل فرهنگی و اجتماعی، پتانسیل جزیره قشم برای گردشگری و عوامل اقتصادی و سیاسی از شرایط علی مؤثر بر توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزآوری و توسعه اقتصادی و چالش‌های اکوتوریسم می‌باشند.
- ۲) ویژگی‌های زمینه‌ای در حوزه‌های موقعیت جغرافیایی، ظرفیت و امکانات بالقوه قشم و ژئوسایت‌ها در میل به راهبردها و تعاملات اثر معناداری دارد.
- ۳) شرایط مداخله‌گر شامل عدم وجود استراتژی و برنامه‌ریزی درست و مشکلات زیرساختی در میل به راهبردها و تعاملات اثر معناداری دارد.

۴) توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی و چالش‌های اکوتوریسم در میل به راهبردها و تعاملات اثر معناداری دارد.

۵) راهبردها و تعاملات در هدف‌گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف، آموزش و فرهنگ‌سازی و فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری، موقعیت جغرافیایی، ظرفیت و امکانات بالقوه قشم و ژئوسایت‌ها در میل به پیامد پژوهش اثر معناداری دارد.

آزمون فرضیه‌های تدوین شده مستلزم آزمون تعدادی مدل اندازه‌گیری و مدل‌های معادلات ساختاری پژوهش است که در ادامه با استفاده از نرم افزار Amos 24 به تفصیل به آزمون آنها پرداخته شد.

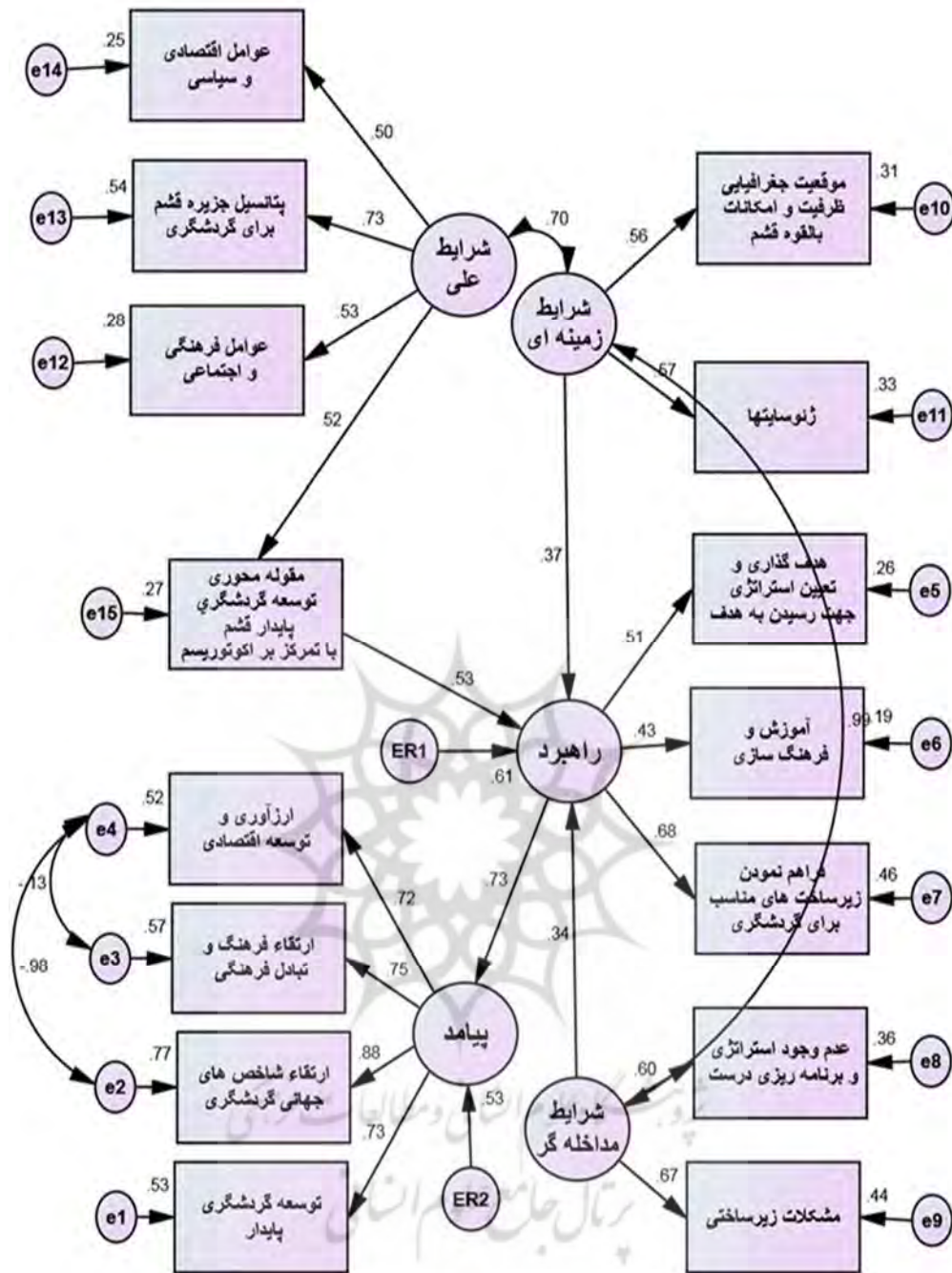
همانطوریکه در جدول شماره (۳) آمده است، شاخص‌های برازش مدل همگی بیانگر تأیید مدل در سطح اطمینان ۹۹ درصد است.

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری

شاخص‌ها	CMIN/DF	IFI	TLI	CFI	RMSEA
مدل توسعه گردشگری پایدار	2.778	0.898	0.910	0.965	0.076

جدول ۴. نتایج تحلیل مسیر روابط تحقیق

مسیر	ضریب تعیین	ضریب استاندارد	سطح معناداری	نسبت بحرانی	خطای استاندارد	تخمین غیراستاندارد
توسعه گردشگری پایدار <--- شرایط علی	.267	.517	***	9.133	.061	.553
راهبرد/تعاملات <--- توسعه گردشگری پایدار	.281	.530	.001	3.241	.047	.151
راهبرد/تعاملات <--- مداخله گر	.119	.345	.003	2.926	.120	.352
راهبرد/تعاملات <--- عوامل زمینه‌ای	.134	.366	***	3.323	.130	.431
پیامد <--- راهبرد/تعاملات	.530	.728	***	8.096	.103	.835

نمودار ۴. مدل معادلات ساختاری پژوهش مبین فرایند توسعه گردشگری پایدار قشم با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم

طبق جدول (۵)، مقدار ضریب آلفای کرونباخ (۰/۹۲۰) نشان دهنده پایایی بالا و قابل قبول پرسشنامه است.

جدول ۵. خلاصه نتایج پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ

تعداد گویه ها	ضریب آلفای کرونباخ
۶۸	۰,۹۲۰

فرضیه اول: عوامل فرهنگی و اجتماعی، پتانسیل جزیره قشم برای گردشگری و عوامل اقتصادی و سیاسی از شرایط علی مؤثر بر توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم می‌باشند. با توجه به جدول شماره ۴ (نتایج تحلیل مسیر روابط تحقیق) از آنجائیکه میزان $P=0,011 < 0,05$ می‌باشد و میزان $t=9,133$ و این میزان از مقدار بحرانی $1,96$ بالاتر است، بنابراین فرضیه صفر تحقیق، مبنی بر عدم تأثیر عوامل فرهنگی و اجتماعی، پتانسیل جزیره قشم برای گردشگری و عوامل اقتصادی و سیاسی از شرایط علی مؤثر بر توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم، با احتمال 95% رد شده و فرضیه اول پژوهش با اطمینان 95% مورد تأیید قرار می‌گیرد، یعنی با داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری این پژوهش، عوامل فرهنگی و اجتماعی، پتانسیل جزیره قشم برای گردشگری و عوامل اقتصادی و سیاسی از شرایط علی مؤثر بر توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم طبیعی با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم می‌باشند. طبق جدول شماره ۴ ضریب تعیین شرایط علی در میل به توسعه گردشگری علمی $0,267$ می‌باشد و این بدان معناست که شرایط علی با ابعاد $26,7\%$ درصد از توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم را تبیین و پیش‌بینی می‌کند.

فرضیه دوم: ویژگی‌های زمینه‌ای در حوزه‌های موقعیت جغرافیایی، ظرفیت و امکانات بالقوه قشم و ژئوسایت‌ها در میل به راهبردها و تعاملات اثر معناداری دارد. با توجه به جدول شماره ۴ از آنجائیکه میزان $P=0,000 < 0,05$ می‌باشد و میزان $t=3,323$ و این میزان از مقدار بحرانی $1,96$ بالاتر است، بنابراین فرضیه صفر تحقیق مبنی بر عدم تأثیر ویژگی‌های زمینه‌ای در حوزه‌های موقعیت جغرافیایی، ظرفیت و امکانات بالقوه قشم و ژئوسایت‌ها در میل به راهبردها و تعاملات، با احتمال 95% رد شده و فرضیه دوم پژوهش با اطمینان 95% مورد تأیید قرار می‌گیرد یعنی با داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری این پژوهش، ویژگی‌های زمینه‌ای در حوزه‌های موقعیت جغرافیایی، ظرفیت و امکانات بالقوه قشم و ژئوسایت‌ها در میل به راهبردها و تعاملات اثر معناداری دارد. طبق جدول شماره ۴ ضریب تعیین ویژگی‌های زمینه‌ای در میل به راهبردها و تعاملات $0,134$ می‌باشد و این بدان معناست که ویژگی‌های زمینه‌ای $13,4\%$ درصد از راهبردها و تعاملات را تبیین و پیش‌بینی می‌کند.

فرضیه سوم: شرایط مداخله‌گر شامل عدم وجود استراتژی و برنامه‌ریزی درست و مشکلات زیرساختی در میل به راهبردها و تعاملات اثر معناداری دارد. با توجه به جدول شماره ۴ از آنجائیکه میزان $P=0,003 < 0,05$ می‌باشد و میزان $t=9,926$ و این میزان از مقدار بحرانی $1,96$ بالاتر است، بنابراین فرضیه صفر تحقیق مبنی بر عدم تأثیر شرایط مداخله‌گر، با احتمال 95% رد شده و فرضیه سوم پژوهش با اطمینان 95% مورد تأیید قرار می‌گیرد یعنی با داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری این پژوهش، شرایط مداخله‌گر شامل محیط رقابتی، ابعاد و جزئیات عناصر گردشگری، عوامل نهادی، منابع انسانی، عواقب جهانی‌سازی، انتخاب بعضی پروژه‌های پیشران و پیش‌برنده، توسعه گردشگری خلاق، فضای جغرافیایی، فرهنگ، شرایط غیرنظامی، پشتیبانی مالی و نخبگان در میل به راهبردها و تعاملات اثر معناداری دارد. طبق جدول شماره ۴ ضریب شرایط مداخله‌گر $0,119$ می‌باشد و این بدان معناست که شرایط مداخله‌گر $11,9\%$ درصد از راهبردها و تعاملات را تبیین و پیش‌بینی می‌کند.

فرضیه چهارم: توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم در میل به راهبردها و تعاملات اثر معناداری دارد. با توجه به جدول شماره ۴ از آنجائیکه میزان $P=0,001 < 0,05$ می‌باشد و میزان

$t=3,241$ و این میزان از مقدار بحرانی $1,96$ بالاتر است، بنابراین فرضیه صفر تحقیق مبنی بر عدم تأثیر توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم در میل به راهبردها و تعاملات، با احتمال 95% رد شده و فرضیه چهارم پژوهش با اطمینان 95% مورد تأیید قرار می‌گیرد یعنی با داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری این پژوهش، توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم در میل به راهبردها و تعاملات اثر معناداری دارد. طبق جدول شماره ۴ ضریب تعیین توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم در میل به راهبردها و تعاملات $0,281$ می‌باشد و این بدان معناست که توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم در میل به راهبردها و تعاملات $28,1$ درصد از راهبردها و تعاملات را تبیین و پیش‌بینی می‌کند.

فرضیه پنجم: راهبردها و تعاملات در هدف‌گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف، آموزش و فرهنگ‌سازی و فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری در میل به پیامد پژوهش اثر معناداری دارد. با توجه به جدول شماره ۴ از آنجائیکه میزان $P=0,000 < 0,05$ می‌باشد و میزان $t=8,096$ و این میزان از مقدار بحرانی $1,96$ بالاتر است، بنابراین فرضیه صفر تحقیق مبنی بر عدم تأثیر راهبردها و تعاملات در هدف‌گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف، آموزش و فرهنگ‌سازی و فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری در میل به پیامد پژوهش، با احتمال 95% رد شده و فرضیه پنجم پژوهش با اطمینان 95% مورد تأیید قرار می‌گیرد یعنی با داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری این پژوهش، راهبردها و تعاملات در هدف‌گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف، آموزش و فرهنگ‌سازی و فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری در میل به پیامد پژوهش اثر معناداری دارد. ضریب تعیین راهبردها و تعاملات در هدف‌گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف، آموزش و فرهنگ‌سازی و فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری در میل به پیامد پژوهش $0,530$ می‌باشد و این بدان معناست که راهبردها و تعاملات در هدف‌گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف، آموزش و فرهنگ‌سازی و فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری در میل به پیامد پژوهش 53 درصد از پیامد را تبیین و پیش‌بینی می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج در بخش کیفی نشان داد که 207 کد مصاحبه، 68 خرده مقوله و 14 مقوله استخراج شد. عوامل علی شامل عوامل فرهنگی و اجتماعی، پتانسیل جزیره قشم برای گردشگری و عوامل اقتصادی و سیاسی، ویژگی‌های زمینه‌ای شامل موقعیت جغرافیایی، ظرفیت و امکانات بالقوه قشم و ژئوسایت‌ها، شرایط مداخله‌گر شامل عدم وجود استراتژی و برنامه‌ریزی درست و مشکلات زیرساختی و همچنین راهبردها و تعاملات شامل هدف‌گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف، آموزش و فرهنگ‌سازی و فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری است. نتایج تحلیل کمی، مبین معناداری مدل‌های اندازه‌گیری و معادلات ساختاری در سطح اطمینان 95 درصد می‌باشد. این نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش (Ruzbeh et al, 2023) (Nikfar, 2023) (Mobasheri et al, 2023) (Ghasemlu et al, 2022) (Salman et al, 2022) (Darda & Bhuiyan, 2022) (Hashemi Asl, 2020) (Agyeman et al, 2019) مطابقت دارد. (Nikfar, 2023) نشان داد که شهر تهران قابلیت‌ها و پتانسیل‌های جاذبه‌های طبیعی فراوانی برای جذب اکوتوریسم دارد و عوامل اقتصادی، نهادی، اجتماعی و فرهنگی از مهمترین موانع و چالش‌های فراروی توسعه اکوتوریسم در منطقه ۱ تهران

محسوب می‌شود و همچنین اکوتوریسم منطقه ۱ تهران می‌تواند نقش موثری را در راستای اهداف توسعه شهری شهر تهران ایفا نماید. (Darda & Bhuiyan, 2022) نشان دادند که فرصت‌های شغلی، اقامت در خانه و مشارکت اجتماعی برخی از اثرات مثبت اجتماعی-اقتصادی توسعه اکوتوریسم هستند. علاوه بر این، تخریب منابع طبیعی و گسستن سنت‌های مذهبی به عنوان اثرات منفی اجتماعی-اقتصادی شناسایی شده است. برای اطمینان از توسعه پایدار اکوتوریسم و تحمل حداکثر سود برای جوامع محلی، این اثرات منفی باید به حداقل برسد. باید برای تسریع اثرات مثبت اکوتوریسم، جوامع محلی را تشویق کرد.

الف) شرایط علی مؤثر در این تحقیق شامل عوامل فرهنگی و اجتماعی، پتانسیل جزیره قشم برای گردشگری و عوامل اقتصادی و سیاسی است. از آنجا که با داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری، فرضیه اول پژوهش با اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید قرار گرفته است و با توجه به جدول شماره ۴ شرایط علی با ابعاد ۲۶,۷ درصد از توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم با تأکید بر ارزش آوری و توسعه اقتصادی اکوتوریسم را تبیین و پیش‌بینی می‌کند.

ب) ویژگی‌های زمینه‌ای مؤثر در این تحقیق شامل موقعیت جغرافیایی، ظرفیت و امکانات بالقوه قشم و ژئوسایت‌ها است. از آنجا که با داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری، فرضیه دوم پژوهش با اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید قرار گرفته است و با توجه به جدول شماره ۴ ضریب تعیین ویژگی‌های زمینه‌ای با ابعاد ۱۳,۴ درصد از راهبردها و تعاملات را تبیین و پیش‌بینی می‌کند.

ج) شرایط مداخله‌گر در این تحقیق شامل عدم وجود استراتژی و برنامه‌ریزی درست و مشکلات زیرساختی است. از آنجا که با داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری، فرضیه سوم پژوهش با اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید قرار گرفته است و با توجه به جدول شماره ۴ ضریب تعیین شرایط مداخله‌گر با ابعاد ۱۱,۹ درصد از راهبردها و تعاملات را تبیین و پیش‌بینی می‌کند.

د) عدم وجود استراتژی و برنامه‌ریزی درست و مشکلات زیرساختی، از موانع توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم است. از آنجا که با داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری، فرضیه چهارم پژوهش با اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید قرار گرفته است و با توجه به جدول شماره ۴، توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم در میل به راهبردها و تعاملات ۲۸,۱ درصد از راهبردها و تعاملات را تبیین و پیش‌بینی می‌کند.

ه) راهبردها و تعاملات در این تحقیق شامل هدف‌گذاری و تعیین استراتژی جهت رسیدن به هدف، آموزش و فرهنگ‌سازی و فراهم نمودن زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری است. از آنجا که با داده‌های جمع‌آوری شده از نمونه آماری، فرضیه پنجم پژوهش با اطمینان ۹۵٪ مورد تأیید قرار گرفته است و با توجه به جدول شماره ۴ راهبردها و تعاملات در میل به پیامد پژوهش ۵۳ درصد از پیامد را تبیین و پیش‌بینی می‌کند.

با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش، پیشنهاد می‌گردد که توسعه گردشگری پایدار در جزیره قشم نیازمند اقدامات گسترده و هماهنگ است. از جمله اقدامات مهم می‌توان به الگوبرداری از تجربیات کشورها و شهرهای موفق، حفاظت از مکان‌های گردشگری با وضع قوانین، ترویج اکوتوریسم و تشویق فعالیت‌های اکوتوریسمی اشاره کرد. همچنین، توسعه زیرساخت‌های مناسب برای گردشگری، استفاده از منابع انرژی تجدیدپذیر و حمایت از جوامع و اقتصادهای محلی نیز از

اهمیت بالایی برخوردارند. این اقدامات، اگر به درستی اجرا شوند، می‌توانند به توسعه گردشگری پایدار و حفظ محیط زیست و فرهنگ محلی در جزیره قشم کمک کنند.

Reference

- Agyeman, Y. B., Yeboah, A. O., & Ashie, E. (2019). Protected areas and poverty reduction: The role of ecotourism livelihood in local communities in Ghana. *Community Development*, 50(11), 1-19. DOI:[10.1080/15575330.2019.1572635](https://doi.org/10.1080/15575330.2019.1572635)
- Amalu, T. E., Otop, O. O., Duluora, E. I., Omeje, V. U., & Emeana, S. K. (2018). Socio-economic impacts of ecotourism attractions in Enugu state, Nigeria. *GeoJournal*, 83(1), 1257-1269. DOI:[10.1007/s10708-017-9830-7](https://doi.org/10.1007/s10708-017-9830-7)
- Ghaffari, H., Younessi, A., & Rafiei, M. (2016). Analysing the Role of Investment in Education on Sustainable Development; with Special Emphasis on Environmental Education. *Environmental Education and Sustainable Development*, 5(1), 79-104. Doi: [20.1001.1.23223057.1395.5.1.6.1](https://doi.org/10.1001.1.23223057.1395.5.1.6.1) .(In Persian) .
- Bhuiyan, Md., & Siwar, C., & Ismail, Sh., & Islam, R. (2012). The Role of Ecotourism for Sustainable Development in East Coast Economic Region (ECER), Malaysia (April 6, 2012). *OIDA International Journal of Sustainable Development*, Vol. 3, No. 9, pp. 53-60, 2012, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2035588>
- Boeini, M. T., & Mohammadi, H. A. (2019). The role of rural management in sustainable development with an emphasis on livability. *Geographical Sciences, Architecture and Urban Planning Research Quarterly*, Volume: 3, Number: 25, <https://civilica.com/doc/1895519> .(In Persian) .
- Buckley, R. (2009). *Ecotourism: Principles and practices*. CABI.
- Camilleri, M. A. (2018). The Tourism Industry: An Overview. In *Travel Marketing, Tourism Economics and the Airline Product* (Chapter 1, pp. 3-27). Cham, Switzerland: Springer Nature.
- Cypher, J. M. (2014). *The process of economic development*. Routledge.
- Daly, H. E. (2006). Sustainable development—definitions, principles, policies. In *The future of sustainability* (pp. 39-53). Dordrecht: Springer Netherlands. DOI:[10.1007/1-4020-4908-0_2](https://doi.org/10.1007/1-4020-4908-0_2)
- Darda, M. A., & Bhuiyan, M. A. H. (2022). A Structural Equation Model (SEM) for the socio-economic impacts of ecotourism development in Malaysia. *Plos one*, 17(8), e0273294. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0273294>
- De Grosbois, D., & Fennell, D. A. (2021). Sustainability and ecotourism principles adoption by leading ecologies: learning from best practices. *Tourism Recreation Research*, 47(3), 1-16. DOI:[10.1080/02508281.2021.1875170](https://doi.org/10.1080/02508281.2021.1875170)
- Fennell, D. A. (2014). *Ecotourism*. Routledge.
- Ghasemloo, H., & HOSSEINZADEH, A., & Romiani, A. (2022). Analysis of the Effects of Tourism Development on the Livability of Rural Areas Case Study: Tourism Villages of Tarom County. *GEOGRAPHY AND TERRITORIAL SPATIAL ARRANGEMENT*, 12(44), 81-116. SID. <https://sid.ir/paper/1034211/en> .(In Persian) .
- Hashemi Asl, M. (2020), investigating the role and economic and environmental impact of tourism in sustainable urban development, the fifth international conference on civil engineering, architecture and sustainable green city, Hamedan, <https://civilica.com/doc/1237669> .(In Persian) .
- Jalani, J.O. (2012). Local people's perception on the impacts and importance of ecotourism in Sabang, Palawan, Philippines. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 57(9), 247-254. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.09.1182>
- Mohammed, U. A. (2022). Ecotourism in Nigeria, challenges and prospects: a review. *Gadua Journal of Pure and Allied Sciences*, 1(1), 12-17. DOI:[10.54117/gjpas.v1i1.3](https://doi.org/10.54117/gjpas.v1i1.3)
- Mawonde, A., & Togo, T. (2019). Implementation of SDGs at the University of South Africa. *International Journal of Sustainability in Higher Education ahead-of-print(ahead-of-print)*. DOI:[10.1108/IJSHE-04-2019-0156](https://doi.org/10.1108/IJSHE-04-2019-0156)

- Masrouri Jannett, N. & Falahat, M.S. (2015). The role of ecotourism in sustainable ecological development (a case study of ecotourism in Loizan Forest Park), the first specialized conference on architecture and urban planning in Iran, Shiraz, <https://civilica.com/doc/411222> .(In Persian) .
- Nikfar, M. (2023). Evaluation and analysis of the role of ecotourism in urban development (case study: Zone 1 of Tehran city and surrounding villages), the 10th National Conference of Modern Studies and Research in the Field of Geography, Architecture and Urban Planning of Iran, Tehran, <https://civilica.com/doc/1848872> .(In Persian) .
- Roosbeh, Z., & Madaheyan, S., & Nikpour, A. (2023). Presenting a green governance model with a sustainable development approach (case study: Kerman University of Medical Sciences). *Management and Educational Perspective*, 5(3), -. doi: 10.22034/jmep.2023.397241.1199 .(In Persian) .
- Salman, A., Jaafar, M., Mohamad, D., & Khoshkam, M. (2022). Understanding multi-stakeholder complexity & developing a causal recipe (fsqca) for achieving sustainable ecotourism. *Environment, Development and Sustainability*, 25(9), pages 10261–10284 DOI: 10.1007/s10668-022-02488-z
- Schumpeter, J. A., & Swedberg, R. (2021). *The theory of economic development*. Routledge.

